

بەرەو یادی ۱۰۰ ساله‌ی ریکهوتنامه‌ی لۆزان

هیوا سهید سه‌لیم

رۆژی ۲۴/۷/۲۰۲۳، سه‌ده‌یه‌ک په‌سه‌ر یادی واژۆکردنی ریکهوتنامه‌ی لۆزان تیده‌پهریت، نه‌وه ریکهوتنامه‌ی بو نه‌یانرانی کورد به تاییه‌ت ده‌وله‌تی تورکیا دیاریه‌کی به‌نرخ بوو، بو نیمه‌ی کوردیش پیچه‌وانه‌که‌ی.

۱۰۰ سال بهر له نهم‌رۆ له نیوانی هاوپه‌یمانانی براره‌ی جهنگی یه‌که‌می جیهانی و تورکیای دۆراوی نه‌و جهنگه له لۆزانی ولاتی سویسرا ره‌وایه‌تی درایه راگه‌یاندن کۆماری تورکیا و دابه‌شکردنی خاکی کوردستان که له چوارچیوه‌ی ریکهوتنامه‌ی سایکس بیکۆ دابه‌ش و پارچه پارچه کرابوو.

له لۆزاند ده‌رفه‌تیککی کورد له به‌شینی خاکی کوردستانی ژێرده‌سته‌ی ده‌وله‌تی عوسمانی، که خۆی ده‌بینیوه له‌و سنی خالانه‌ی (۶۲، ۶۳، ۶۴) که له ریکهوتنامه‌ی سیقه‌ر هاتبوو، له‌بار بردرا.

له‌و رۆژه‌وه تا نهم‌رۆی له‌گه‌ل داییت گه‌لی کورد لۆمه‌ی نه‌و ولاتانه ده‌کات که ناماده‌نه‌بوون هاوشیوه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ی ژێر ده‌سته‌ی ده‌وله‌تی عوسمانی له نمونه‌ی (نازهری، عه‌ره‌ب و نهرمه‌ن.... هتد) ده‌وله‌تیان بو دابه‌زرینن.

له جهنگی یه‌که‌می جیهانی یه‌که‌م ده‌وله‌تی عوسمانی که شه‌ش سه‌ده بوو حکومی ناوچه‌که‌ی ده‌کرد، که‌وته سه‌هنگه‌ری به‌ره‌ی دۆراو له‌و جهنگه، نه‌و هه‌لۆیسه‌تی باشترین ده‌رفه‌ت بوو بو نه‌وه‌ی گه‌لانی ژێر ده‌سته‌ی نه‌و ده‌وله‌ته نه‌خۆشه بگه‌ن به مافه‌کانی خۆیان.

به‌رژه‌وه‌ندی ولاتانی زله‌یز له لایه‌ک و نا ناماده‌یی بزوتنه‌وه‌ی رزگارخوای گه‌لی کوردستان بو نه‌و وه‌رچه‌رخانه گه‌رنه‌گی له جیهان و ناوچه‌که‌ی روویدا، وایکرد کورد نه‌توانیت سوود له‌و ده‌رفه‌ته وه‌رگریت، بو‌یه وه‌ک هه‌ر جارێکی دیکه کورد نه‌یتوانی به ناوانی دامه‌زراندنی ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆی خۆی بگات.

له نیسه‌تادا که به‌ره‌وه یادی ۱۰۰ ساله‌ی ریکهوتنامه‌ی لۆزان ده‌چین یار و نه‌یارانی کورد بو نه‌و یاده که‌وتونه‌ته خۆیان، بو‌یه ده‌بیت هه‌موو هه‌ولیککی کورد بو نه‌و بیت شکست به هه‌ولی نه‌یارانی به‌نیت.

شایانی باسه، ده‌وله‌تی تورکیا وه‌ک نه‌یاره سه‌ره‌کیه‌که‌ی مافه‌کانی خه‌لکی کوردستان نه‌گه‌رچی ۱۰۰ بهر له نهم‌رۆ له چوارچیوه‌ی ریکهوتنامه‌ی لۆزان بووه خاوه‌نی ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌یی خۆی که کۆماری تورکیای نیسته‌یه.

به‌لام له ته‌واوی نهم م‌اوه‌یه‌دا هیش‌تا چ‌اوی له‌وه‌یه سه‌نوو‌ری جوگرافیا‌ی ده‌وله‌ته‌کی له‌سه‌ر حسابی کورد له پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان فراوانتر بکات، بو‌یه له بو‌نه و بی بو‌نه‌دا باس له گه‌رانه‌وه بو "میساقی میلی" ده‌کات.

شایانی باسه، میساقی میالی تورکیا له ۲۸ ی کانونی دووه می سالی ۱۹۲۰ به پیی ناگر بهستی "مهنده روس" له ۳۰ ی ئوکتوبه ری سالی ۱۹۱۸ له نیوان هیزه کانی هاوپه ایمانان: ئیتالیا، فرنسا، بهریتانیوا دهولته تی عوسمانی واژوکرا، لهو په ایمان نامه دا سنوری تورکیا دیاری کرا، که سنوری تورکیای ئیستا تینه په رینی بو سوریا و عیراق و شاره کانی حلهب و موسل و کهرکوک و ههولیزو سلیمانیش دهگریته وه.

به لام له ریکه وتنامه ی لوزان هه ریهک له ویلایه تی حلهب و موسل نه خرایه سهر سنوری تورکیای ئیستا.

له بهرام بهر نه چینه دا ی تورکیا له یادی ۱۰۰ ساله ی ریکه وتنامه ی لوزان، کونگره یی نه ته وه یی کوردستان (KNK) ه، به نه جامدانی چهنه د چالاکیهک که ماوه یه که له شار و شاروچکه کانی کوردستان دهستی داوه تی، کار له سهر نهو یاده دهکات، که کوتا چالاکیش له روظانی (۲۲-۲۴/۲۳۰۷) له شاری لوزانی سویسرا ده بی، بو یه ده بیست شارزایانی بواری میژوو و په یوه ندیه نیوده ولته تیه کان و هیزو لایه نه سیاسیه کان میدایاکاران، پشتیوانی لهو بهرنامه ی کونگره یی نه ته وه یی کوردستان بکن.